

Međunarodna znanstvena konferencija „Arhivi u trećem mileniju – vječna ishodišta povijesti“

Jasmina Nikolić, Jasmina Živković, Slobodanka Cvetković

U organizaciji Istorijskog arhiva Požarevac, pod pokroviteljstvom Grada Požarevca, 13. i 14. lipnja 2018. u svečanoj sali Skupštine Grada Požarevca održana je međunarodna znanstvena konferencija „Arhivi u trećem mileniju – vječna ishodišta povijesti“, koja je okupila veliki broj stručnjaka i predstavnika arhiva iz Srbije i inozemstva. Osim razmijene iskustava, za 35 sudionika konferencije iz Srbije, Slovenije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Ruske Federacije i Crne Gore je ovo ujedno bila i prilika za upoznavanje s novostima u arhivistici i historiografiji.

Poster međunarodne konferencije u Požarevcu

Ova je međunarodna znanstvena konferencija bila jedna od manifestacija u okviru obilježavanja sedamdesetogodišnjice Istorijskog arhiva Požarevac i sedam godina nacionalnog znanstvenog časopisa *Zapisi – Godišnjak Istorijskog arhiva Požarevac*. Tim je povodom prije početka konferencije

organizirano svečano obilježavanje ovih godišnjica, na kojem je direktorica Arhiva dr. sc. Jasmina Nikolić, kao idejni tvorac konferencije, istaknula ideju otvorenosti, rezultate međunarodne suradnje, izuzetnu dinamiku usvajanja suvremenih metoda rada i njihovu implementaciju, prepoznatljivost Arhiva po atraktivnim izložbama, izdavačkoj djelatnosti, projektima i otvorenim stručnim pitanjima. Pored predstavnika javnog i kulturnog života Požarevca, ovoj svečanosti su prisustvovali i predstavnici različitih arhiva i znanstvenih ustanova iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Hrvatske i drugih država.

Gosti i sudionici konferencije

Konferencija je organizirana s ciljem unaprjeđenja suradnje na područje arhivske djelatnosti i znanstveno-istraživačkog rada, kao i suradnje između arhivskih institucija i znanstvenih i kulturnih djelatnika. S druge strane, konferencija je i dio šireg procesa otvaranja domaće znanosti i struke i uspostavljanja kvalitetnije komunikacije i razmjene vrijednosti i rezultata stručnih i znanstvenih aktivnosti.

Prvog dana konferencije predstavljeni su radovi na temu „Zaštita i promocija kulturnog nasljeđa“ u okviru koje je održano petnaestak izlaganja predavača iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Rusije i BiH. Dinamika diskusije koja je uslijedila nakon predavanja došla je kao potvrda aktualnosti i značaja izloženih

tema i otvorenih pitanja i iznjedrila je nekoliko zaključaka, koji su oslikali ozbiljnost tema kojima su se bavile sudionici konferencije. Radno predsjedništvo prvoga dana oblikovalo ih je na sljedeći način:

- ◆ Poštujući princip analize „od općeg ka posebnom“, osnovna i najšira tema obrađuje položaj arhivistike danas, analizirajući njezino mjesto u odnosu na povijest i druge društveno-humanističke znanosti. Slikovito rečeno „Per aspera ad astra“ (prof. dr. Peter Pavel Klasinc), zaključak je da arhivistika sve više i dokazano stoji ravnopravno s poviješću, sve više ima svojstva ozbiljne, a ne samo pomoćne povijesne znanosti te je kao takvu treba nadalje promovirati i razvijati.
- ◆ Jedan od ozbiljnih izazova arhivske djelatnosti u Srbiji danas je nepostojanje posebnog zakona o arhivskom građivu i arhivskoj djelatnosti. Također, u pojedinim državama regije postoji potreba za inoviranjem arhivskih propisa, što je sve preduvjet za oblikovanje suvremene normative u arhivskoj djelatnosti i zaštiti arhivskoga građiva kao kulturnog nasljeđa i djela državnog arhivskog fonda. Jedan od segmenta normativnog uređenja zaštite svakako je postupanje s arhivskim građivom u izvanrednim okolnostima, elementarnim nepogodama ili ratnom okruženju. Stoga je zaključak da je neophodno što skorije donošenje Zakona o arhivskom građivu i arhivskoj djelatnosti, koji bi obuhvatio i osnovna načela zaštite arhivskoga građiva u izvanrednim okolnostima, uz sva ostala pitanja redovne zaštite arhivskoga građiva kod stvaratelja i u arhivu.
- ◆ Arhivsko zakonodavstvo predstavlja osnovu za donošenje podzakonskih propisa i stručnih smjernica u

području zaštite arhivskoga gradiva. U jednom broju radova izlagači su obradili uvijek aktualna pitanja „klasične“ arhivistike kao osnove za prihvaćanje suvremenih izazova, koji sve izrazitije očekuju arhive i arhivske djelatnike. Prethodna ili zaštita kod stvaratelja je u uskoj vezi s dobro postavljenim načelima korištenja i postupanja s dokumentarnim gradivom te pravilnim i propisanim uredskim i arhivskim poslovanjem kod stvaratelja. Sređeno i evidentirano arhivsko i dokumentarno gradivo kod stvaratelja i imatelja predstavlja preduvjet za daljnje čuvanje, valorizaciju, obradu i korištenje arhivskoga gradiva u arhivima, što se vidjelo iz izlaganja na ovu temu (primjer uredskoga poslovanja upravnih tijela u 19 st.). Zaključeno je da je neophodno osigurati cjelovitu i adekvatnu zaštitu arhivskog i dokumentarnog gradiva kod stvaratelja i imatelja, uz unaprjeđivanje propisa o uredskom i arhivskom poslovanju.

- ♦ Jedan od aktualnih problema kod arhivističke obrade i zaštite arhivskoga gradiva predstavljaju evidencije o istom, koje se vode u arhivima na temelju zastarjelih propisa i stručnih smjernica (predstavljani su primjeri javnog gradiva koje se čuva u arhivima, primjeri arhivskoga gradiva crkvene provenijencije i značaja knjiga fonda kao evidencija o gradivu) te je zaključeno da je neophodno donijeti nove, odnosno osuvremeniti postojeće propise i stručne smjernice o evidentiranju arhivskoga gradiva u arhivima.
- ♦ Istaknuti su primjeri stručnog rada s posebnim vrstama arhivskoga gradiva (dokumentarni, filmski materijal), posebnih vrsta arhivskih dokumenata („Sindelijska“ kao dio stare crkvene administracije) i njihov značaj u arhivskom fondu određene provenijencije. Također, otvoreno je pitanje zaštite arhivskoga gradiva u privatnom vlasništvu i evidencija, zaštite i prikupljanja toga gradiva u arhiv te je po tom

pitanju zaključeno da se zaštita posebnih vrsta arhivalija preciznije definira kroz očekivanu normativu u području arhivske djelatnosti.

- ♦ Poseban izazov današnjice za arhive i arhivske djelatnike, u normativnom i suštinskom smislu, predstavlja e-arhiviranje, e-uredsko poslovanje, upravljanje elektronskim zapisima te uloga i mjesto arhiva u toj sferi. U radovima su istaknuti odnos klasične arhivistike i digitalnih izazova, klasičnog i digitalnog oblika, svrsishodnost i opravdanost digitalizacije kroz aspekte korištenja i dileme u pogledu trajnog čuvanja digitalnih medija. Slikoviti izraz „Sanjaju li androide električne ovce?“ (dr. sc. Živana Heđbeli), navodi na zaključak da je neophodno prilagodavanje novim izazovima kroz tehničku i kadrovsku pripremu arhiva za primjenu suvremenih tehnologija u interesu očuvanja i zaštite arhivskoga gradiva. Teret digitalizacije i zaštite e-arhiva bit će svakako u nadležnosti arhiva, stoga je neophodno kadrovski ojačati arhive u broju i kvalifikacijskoj strukturi; tehnološke novine suvremenog doba trebaju se temeljiti na principima na kojima počiva klasična arhivistika i zaštita arhivskoga gradiva.
- ♦ Poseban segment povezan sa suvremenim izazovima predstavlja dobrobit (ili ne) internetskog prostora, značaj Interneta u knjižničarstvu i arhivistici, suvremene komunikacije putem društvenih mreža, elektronske baze podataka čija su iskustva predstavljena na primjeru knjižničkog fonda u Srbiji (biblioteka u Požarevcu). Zaključak je povezan s pitanjima e-arhiviranja, pri čemu se u dostupnosti mora napraviti značajna razlika između knjižničkog fonda, koji obuhvaća tiskani materijal (knjige, periodiku) i arhivskoga gradiva koje predstavlja jedinstveni rezultat rada pravne osobe, pojedinca ili obitelji, države ili naroda u jednom prostoru, u danom povijesnom kontekstu. Dostupnost podataka o arhivskom gradivu (baze

podataka) na društvenim mrežama su svakako zanimljiv i značajan izazov, pri čemu treba posvetiti pozornost zaštiti „mnogo i lako dostupnoga“ arhivskoga gradiva od zloupotreba, neovlaštenog korištenja ili stavljanja u promet na slobodnom tržištu. S tim u vezi je istaknut značaj specijalizirane knjižnice u arhivu, čiji fond treba obnavljati u funkciji obavljanja osnovnih zadaća arhiva.

Radno predsjedništvo prvog dana konferencije

Drugog dana konferencije, u okviru teme „Sačuvana povijest – temelj budućnosti“, predstavljeno je petnaestak radova, raznovrsnih po kronologiji i tematici, kojima je zajednički nazivnik da su nastali na temelju arhivskoga gradiva. Nakon plodne diskusije u kojoj je sudjelovalo više prisutnih povjesničara i arhivista, utvrđeni su, od strane tekućeg radnog predsjedništva, sljedeći zaključci:

- ♦ Izloženi radovi su obogatili povijest Požarevca i Srbije i objedinjuje ih to što su pisani na temelju arhivskoga gradiva.
- ♦ Istraživački radovi mogu se pisati jedino iscrpnim i pravilnim korištenjem arhivskoga gradiva bez kojega historiografija ne može postojati.
- ♦ Potrebno je da ustanove zaštite (arhivi) javno prezentiraju arhivsko gradivo koju čuvaju i upoznaju povjesničare i druge istraživače s fondovima i zbirkaama koje posjeduju.
- ♦ Potrebno je da ustanove zaštite (arhivi) objavljuju evidencije arhivskih fondova i zbirki koje posjeduju i obavijesna pomagala o arhivskom gradivu i učine ih što dostupnijim (mrežne stranice, tiskana izdanja) kako bi se zainteresirani istraživači upoznali sa opsegom i sadržajem

gradiva koje im je potrebno za istraživanja.

- Potrebno je da arhivsko gradivo bude što je više moguće sređeno, obrađeno i dostupno (bilo kroz obavijesna pomagala, bilo digitalizacijom).
- Potrebno je što češće organizirati skupove arhiva i znanstvenih ustanova, tj. arhivista i povjesničara.
- Potrebno je da arhivi ističu ono čime raspolažu u svojim ustanovama te na taj način sugeriraju i usmjeravaju buduće istraživače i istraživačke teme.

Ovim i ovakvim zaključcima su na najbolji način objedinjena oba konferencijska dana i poslana konkretna i jasna poruka o značaju i ulozi arhivskoga gradiva za znanost, povijest, kulturu i državu.

Radno predsjedništvo drugog dana konferencije

Istorijski arhiv Požarevac je na svojem dosadašnjem putu razvoja ustanove i arhivistike zaključio da je međunarodna suradnja od ogromnog značaja za vrednovanje dosadašnjih rezultata. Unaprjeđenje međunarodne suradnje i razvoj arhivistike predstavlja temeljni element za osiguranje, tj. adekvatnu zaštitu arhivskoga gradiva. Organizator

ove konferencije smatra da će ovaj skup umnogome odrediti izbor budućih tema na temelju kojih će se još više promovirati *Zapisi*, kao nacionalni znanstveni časopis namijenjen povjesničarima, arhivistima i drugim djelatnicima s ciljem razmjene znanja, iskustava i predstavljanja povijesnih činjenica.

Prateći program konferencije uključivao je obilazak i razgledanje Načelstva i spomenika Knjazu Milošu Obrenoviću iz 1898. godine, posjet izložbi „Požarevački mir 1718 – replike medalja, gravira, slika i karti“ u Galeriji savremene umetnosti i spomen-izložbi „Dva veka Vojske u Braničevu“ u vojarni „General Pavle Jurišić Šturm“ u Požarevcu, zajednička druženja i upoznavanje grada.

Sudionici konferencije u obilasku spomen-izložbe „Dva veka Vojske u Braničevu“

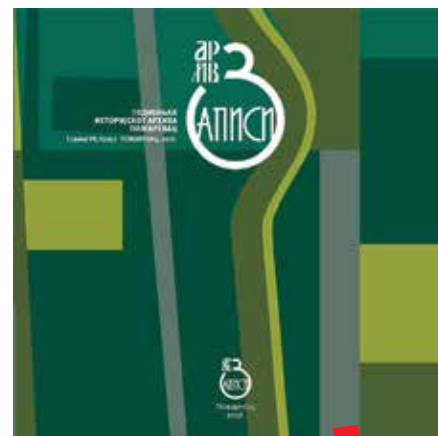
Radovi s konferencije objavljeni su broju *Zapisi – Godišnjak Istorijskog arhiva Požarevac* iz 2018. i svima omogućuju uvid u sadržaj ovog skupa posvećenog aktualnostima i mogućnostima u području zaštite i prezentacije kulturnog nasljeđa i arhivistike kao znanosti. Izvan časopisa ostaju stručni uspjesi organizatora i sudionika, koji se mjere novim idejama i budućim projektima. ■

INFO

Mrežna stranica konferencije dostupna je na:

<https://www.arhivpozarevac.org.rs/korisnici/projektiIAP/medjunarodnakonferencija>

Časopis *Zapisi* dostupan je na: <https://www.arhivpozarevac.org.rs/izdavackadelatnost/casopisZapisi>.

Časopis Zapisi

Dr. sc. Živana Heđbeli, ravnateljica Državnog arhiva u Zagrebu, istakla je na otvaranju konferencije sljedeće: „Ono što osobno smatram najvećim uspjehom Istorijskog arhiva Požarevac je ljubav – prema svom gradu, općini, okrugu, zemlji, gradivu, i ljubav prema svom vlastitom radu. Bilo da se radi o Požarevcu na starim fotografijama, danima otvorenih vrata arhiva, sudbinama Požarevčana u Prvom i Drugom svjetskom ratu, zanatima, školama ili filmovima, koje smo voljeli, Istorijski arhiv Požarevac svojim radom slikovito i privlačno pokazuje zašto je važno

čuvati arhive. Ne zato da bi grad ili država imali jedan od temeljnih statusnih simbola suvereniteta – kancelariju s registraturom, već zato što je svaki čovjek, žena i dijete, svaka osoba sa svojim snovima i željama važna i treba sačuvati uspomenu na nju i njen rad i život. Dokumenti, isprave i papiri samo su dokaz postojanja ljudi, nisu sami sebi svrha. Kroz svoj rad Istorijski arhiv Požarevac čuva sjećanje na ljude, na njihova postignuća, promašaje, mane i vrline. Postojimo dok se čuva sjećanje na nas!“